

INLEIDING TOT ARCHEOLOGIE IN AFRIKA

IN 4 HOOFDSTUKKEN

A005315
UGENT

Els Cornelissen

A stone tool discovered at the Lomekwi site in Kenya protrudes from the sediment. (MPK-WTAP)

FOTO & MEER INFO:

<https://theconversation.com/our-stone-tool-discovery-pushes-back-the-archaeological-record-by-700-000-years-42103>

Het onderzoek naar de oorsprong van de mens haalt regelmatig het nieuws, een voorproefje vind je op:

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/04/05/schedel-homo-erectus-in-zuid-afrika-leefden-drie-soorten-voorou/>

1. DE OORSPRONG VAN DE MENS

Opgravingen in Afrika spelen een sleutelrol in het achterhalen van de oudste sporen van onze voorouders. Het gaat over fossielen, en bijvoorbeeld het belang van reconstructies van hun handen voor het maken en manipuleren van werktuigen, of van hun voeten voor de manier van voortbewegen, al dan niet rechtop. De eerste sporen van materiële cultuur zijn in been en steen en ongeveer 3 miljoen jaar oud; wie precies wat wanneer gebruikte of maakte is een open vraag.

- Antwoorden worden gezocht in de grotten van Zuid Afrika en in de grote Oost-Afrikaanse slenk waar dateerbare vulkanische lagen zorgen voor het nodige houvast zoveel miljoenen jaar geleden.

Blombos grot, Zuid-Afrika, 98 – 71
ka *Middle Stone Age*

<https://www.uib.no/aktuelt/95418/menneska-utvikla-seg-ved-%C3%A5-dele-teknologi-og-verkt%C3%B8y>

Over enkele bijzondere vindplaatsen vind je hier alvast informatie:

Blombos:

<https://www.nationalgeographic.com/science/2018/09/news-ancient-humans-art-hashtag-ochre-south-africa-archaeology/>

Ishango:

<https://www.naturalsciences.be/sites/default/files/Disc%20over%20Ishango.pdf>

2. *HOMO SAPIENS* WORDEN

Ook voor de oudste geschiedenis van onze eigen soort, *Homo sapiens*, is het onderzoek in Afrika een ongelooflijk rijke bron die steeds opnieuw voor verrassingen zorgt.

De oorsprong van de moderne mens ligt “ergens” in de Midden Steentijd die loopt van ongeveer 300.000 tot 50.000 jaar geleden. Maar in de Late Steentijd blijkt ook variatie te bestaan binnen onze soort en gedrag. Wat is dan modern menselijk gedrag? Hoe herken je dat? Waar verschijnt het wanneer?

Bomané, DRC, 2010. Kuilstructuur langs de Aruwimi, een bijrivier van de Congostroom. De kuil vertoont een snelle opvulling van gebroken en volledige potten, 1700-1900 jaar geleden © KMMA

In de materiële cultuur treden veranderingen op; aardewerk is bij uitstek het archeologische spoor van samenlevingen uit de laatste vier millennia.

3. DIVERSITEIT IN LEVENSWIJZE EN GRONDSTOFFEN.

Tijdens een lange periode blijven steen en meer vergankelijke materialen zoals been, hout, schelp en ivoor grondstoffen voor werktuigen en uitrusting. Jacht en visvangst plus het verzamelen van planten en insecten bepalen het menu. Stilaan en soms wel, soms niet, verschijnen allerlei manieren voor het telen en bewaren van plantaardig voedsel, en voor het hoeden en kweken van dieren. Dit zorgt voor een breder voedselspectrum en nieuwe nederzettingspatronen. De huidige jager-verzamelaars, herdersvolkeren en landbouwers in Afrika geven een idee van de enorme diversiteit en combinaties.

3. BANTOE EXPANSIE IN ARCHEOLOGIE

Tegen deze achtergrond stelt zich het vraagstuk naar materiële sporen in het evenaarswoud van de relatief recente grootschalige verspreiding van Bantoetalen.

Vandaag spreekt ongeveer 1 op 3 mensen in Afrika een Bantoetaal. Waar komen de Bantoesprekers vandaan en wat weten we, of kunnen we weten, over hen? Welke perspectieven bieden archeologie, klimaatstudies, historische vergelijkende taalkunde, antropologie van de technologie en genetisch onderzoek op hun geschiedenis?

Bomané, DRC, 2010. Kuilstructuur langs de Aruwimi, een bijrivier van de Congostroom. De kuil vertoont een snelle opvulling van gebroken en volledige potten, 1700-1900 jaar geleden © KMMA

Meer weten over onderzoek naar dit fascinerende fenomeen?

<https://research.flw.ugent.be/en/projects/bantufirst>

<https://banturivers.eu/>

Sanga, DRC, 1974. Kindergraf n°148 uit het Klassiek Kisaliaan (10de – 13de eeuw), met 2,5 kg aan koperen sieraden © P. de Maret - KMMA

Over een van die rijke graven kan je alvast deze podcast #1: *Things are not always what they seem: a Central African Tutankhamun's grave* beluisteren op : <https://www.africamuseum.be/nl/discover/podcast>

4. KOPER, HET RODE GOUD VAN CENTRAAL AFRIKA

De klassieke tijdslijn van steen- over koper- en brons- naar ijzertijd wordt niet overal zo gevolgd.

In Centraal Afrika is ijzerbewerking bij voorbeeld ouder dan koperbewerking, en zijn koper en ijzer edelmetalen.

De aandacht gaat in dit hoofdstuk naar één van de rijkste koperertsgebieden ter wereld;

Katanga in de huidige Democratische Republiek van Congo.

De ertsaders in de *Copperbelt* werden minstens vanaf de 6de eeuw artisanal geëxploiteerd en het koper werd verspreid in regionale en lange-afstandsnetwerken. Die lagen aan de basis van koninkrijken in de streek; een geschiedenis van de 6de tot de 18de eeuw die we kennen uit opgravingen van hun necropolen.

Achtergrond inlezen kan via

FIELD MANUAL FOR AFRICAN ARCHAEOLOGY:

Gratis downloaden via

<https://www.africamuseum.be/nl/research/discover/publications/open-access/documents-social-sciences-humanities/fmaa>

1. DE OORSPRONG VAN DE MENS

- The excavation of Stone Age sites. R. Vogelsang

2. MENS WORDEN

- Making sense of lithics. N. Taylor

3. DIVERSITEIT IN LEVENSWIJZE EN GRONDSTOFFEN, EN DE BANTOE-EXPANSIE

- Case study: rainforest. M. K. H. Eggert
- The pit: archaeological excavation and analysis. A. Assoko Ndong
- Pottery analysis. Livingstone Smith & C. de Francquen
- Comparative technology. O. P. Gosselain
- Historical Linguistics. K. Bostoen
- The 'words and things' method. B. Ricquier

4. KOPER, HET RODE GOUD VAN CENTRAAL AFRIKA

- Case study: copper ingots in Central Africa. N. Nikis